

Kommentteja selityksistä, jotka Savonlinnan kaupunginhallitus on kuntalain 85 §:n perusteella pyytänyt eräiltä kaupunginhallituksen jäseniltä

Savonlinnan hallintojohtaja-kaupunginlakimies Aki Rasimus on pyytänyt minua kommentoimaan selityksiä, jotka jäljempänä mainitut kaupunginhallituksen jäsenet ovat antaneet kaupunginhallituksen päätetystä pyytää heiltä sellaisia kuntalain 85 §:n nojalla. Rasimuksen sähköpostitse 12.3.2021 lähettämä kommentointipyyntö oli seuraavanlainen: ”Pyytäisin kannanottoa, onko selityksissä kirjatulla asioilla merkitystä suhteessa antamasi lausunnon esiintuotuihin seikkoihin tai lausunnon antamisen jälkeen tapahtuneeseen asian käsittelyyn?”

On hämmentävää, että kommenttien pyytäminen minulta on tullut tarpeelliseksi. Odotin, että asianomaiset kaupunginhallituksen jäsenet olisivat antaneet selityksensä siitä, miksi he toimivat kaupunginjohtajan luottamuksen arviointiprosessissa niin kuin toimivat. Saadut selitykset ovat kuitenkin pääosin aivan muuta kuin vastausta tuohon kysymykseen. Niinpä siis kommentoin annettuja selityksiä siltä osin kuin niissä on kritisoitu Rasimuksen pyynnöstä antamaani, 4.2.2021 päiväämäni lausuntoa sekä asian käsittelyä tuon päivämäärän jälkeen.

Anja Backmanin selitys: Selityksessä on annettu ymmärtää, että selityspyyntöä ei ole yksilöity riittävästi.

Selitystä on pyydetty kaupunginhallituksen jäseniltä. Heidän voidaan olettaa tuntevan kuntalakia siinä määrin, että maininta selityksen pyytämisestä ”kuntalain 85 §:n mukaisesti” osoittaa riittävän selvästi, missä tarkoituksessa selitystä on pyydetty. Selitystä on pyydetty ”liitteenä A olevassa lausunnon esityistä kaikista seikoista” eli minun 4.2.2021 päiväämästäni lausunnon sekä niistä asioista, jotka tulivat täydennykseksi kaupunginhallituksen päätökseen Juha Kukkosen esityksestä. Näin on tullut riittävästi yksilöidyksi myös se, mistä selitystä pyydetään. Ne, joilta selitystä on pyydetty, ymmärtävät hyvin, että kaupunginhallitus haluaa selityksen siihen, miksi asianomaiset menettelivät tavalla, jota olen lausunnotani pitänyt virheellisenä, ja lisäksi Kukkosen esityksessä mainituista asioista.

Backmanin selityksessä on katsottu muun muassa, että selityksen antamiselle varattu aika 14 vrk on ollut liian lyhyt.

Laissa ei ole täsmällisesti säädetty, kuinka pitkä aika kuultavalle on annettava. Yleensä kahden viikon aikaa on pidettävä hyväksyttävänä minimiaikana, joten en näe menettelyssä tältä osin moittimisen aihetta. Kaksi viikkoa on tässä tapauksessa riittävä siksikin, että selitystä on pyydetty asianomaisten omasta menettelystä. Selitettäviä asioita ei ole kovin monta.

Selityksessä on myös katsottu, että ”[o]ngelmalliseksi ja lähes mahdottomaksi selityksen antaminen kaikkiin siinä esitettyihin seikkoihin tekee se, että vastoin hyvää hallintomenettelyä lausunnon perusteen osalta siinä viitataan lukuisiin käytettävissä olleisiin asiakirjoihin, joita ei ole kuitenkaan yksilöity. Tältä osin on mahdotonta ottaa kantaa niissä esillä oleviin asioihin. Ainoa lausunnossa yksilöity asiakirja on kaupunginjohtaja Janne Laineen päiväämätön 27-sivuinen selvitys. Tätäkään kyseistä asiakirjaa ei ole liitetty lausuntoon tai kaupunginhallituksen kokouksen esityslistaan, ei myöskään pöytäkirjaan.”

Kuten edellä totesin, selitystä pyydettiin minun laatimastani lausunnosta ilmenevistä seikoista. Selityksen antajan ei näin ollen ole edellytetty lausuvan mistään muusta mahdollisesta asiakirjasta. Minulle toimitettiin lausunnon laatimista varten sähköpostitse suuri määrä asiakirjoja. Valtaosalla niistä ei ollut mitään vaikutusta lausuntoni sisältöön. Siltä osin kuin olen lausunnossani nojautunut johonkin käytettäväkseni toimitettuun asiakirjaan, olen sen lausunnossani maininnut. Näin ollen selityksen antamiseksi ei ole ollut tarpeen perehtyä siihen asiakirja-aineistoon, joka minulle oli toimitettu. Omasta puolestani ei sinänsä ole mitään estettä sille, että lausunnon laatimista varten saamani aineisto toimitetaan myös niille, joilta selitystä on pyydetty.

Backman on myös luonnehtinut tuota Laineen antamaa 27-sivuista selvitystä lausuntoni kannalta keskeiseksi asiakirjaksi ja väittänyt, että ”Viljanen perustaa omat kannanottonsa valikoiden yksittäisiin selvityksen kohtiin ja niihinkin vain yksipuolisesti toisen osapuolen esittämien seikkojen mukaisesti eli Viljasen lausuntoa ei voi tältäkin osin pitää oikeudellisesti kestäväenä eikä hyvän hallintotavan mukaisena.”

Backmanin väite on selvästi väärä, kuten kuka tahansa voi lukea lausuntoni sivulta 7. Kaupunginjohtaja Laineen 27-sivuinen selvitys oli lausuntoni kannalta merkittävä vain siinä mielessä, että siitä ilmenivät ne moitteet, joita häntä kohtaan oli esitetty eli kaupunginhallituksen päätöksen 9.11.2020 § 420 perusteena ollut ”luottamuksen arviointimuistio”, tosin pätkittynä, koska Laine oli kirjoittanut oman vastineensa aina kunkin moitekohdan perään. Koska minulla ei yhtä lausunnossani esille nostamaani poikkeusta (moite kaupunginhallituksen esityslistalla olevien asioiden uutisoinnista mediassa ennen ao. kokousta) lukuun ottamatta ollut mahdollisuutta – eikä se edes kuulunut tehtäviini – ottaa kantaa siihen, kenen väittämä pitää paikkansa ja kenen ei, tuon asiakirjan konkreettinen merkitys lausuntoni kannalta jäi marginaaliseksi. En siis perustanut omia kannanottojani ”valikoiden yksittäisiin selvityksen kohtiin ja niihinkin vain yksipuolisesti toisen osapuolen esittämien seikkojen mukaisesti”. Se, että kaupunginhallituksen esityslistat ovat valmistuttuaan julkisia ja niitä on luvallista käsitellä mediassa heti niiden tultua julkisiksi, on lakiin perustuva fakta, kuten lausunnossani (s. 7) totesin.

Backman on tarkoittanut kohdistaa moitteet menettelyyn kaupunginhallituksen pöytäkirjan 22.2.2021 pykälässä 74 ”Selvitys kaupunginjohtajan luottamuksen arviointiprosessista”, vaikka hän on

selityksessään toistuvasti viitannut pykälään 72. Kyse näyttää olevan selityksen antajan huolimattomuusvirheestä. Backmanin selityksessä on katsottu muun muassa, että ”kaupunginhallituksen 22.2.2021 § 72 [siis § 74] päätös perustuu lain vastaiseen puutteelliseen virkavastuiseen esittelyyn.” Näin olisi selityksen mukaan siksi, että päätöksen perustana olevat asiakirjat eivät ole olleet lain edellyttämällä tavalla käytettävissä. Selityksessä on todettu, että ”[p]äätöksen selitysosassa todetaan päätösesityksen perusteeksi asianajaja Antti Vainion muistio”, mutta että sitä ei kuitenkaan ole liitetty esityksen eikä päätöksen asiakirjoihin.

Mikäli näin on asianlaita, moite näyttää aiheelliselta. Toisaalta päätöksestä kuitenkin ilmenee, että selitystä ei ole päätetty pyytää asianajaja Vainion muistiossa esitetystä vaan vain minun lausunnossani esitetystä (ja lisäksi Juha Kukkosen esittämistä asioista). Minäkään en ole lausunnossani nojautunut asianajaja Vainion muistioon. Näin ollen katson, että Vainion muistion mahdollisella puuttumisella päätöstä tehtäessä käsillä olleesta aineistosta ei ole asiaan vaikuttavaa merkitystä.

Vastaava moite kuin Vainion muistion osalta on selityksessä kohdistettu siihen, että minun 4.2.2021 päiväämäni lausunnon perusteena olleita asiakirjoja ei ole ollut päätöstä tehtäessä käytettävissä. Tältä osin viittaan siihen, mitä edellä totesin siitä, mistä selitystä pyydettiin.

Lähtökohtaisesti kunnallinen päätöksentekuelin itse ratkaisee, onko sillä ollut päätöksen tekemisen perusteeksi riittävä selvitys. Tämä päätöksentekuelimen valta ei kuitenkaan ole rajaton, mikä ilmenee muun muassa hallintolain 31 §:stä. Kaupunginhallitus on voinut toimivaltansa puitteissa katsoa, että lausuntoni riittää päätöksen perusteeksi ilman, että lausunnon pohjana olleet asiakirjat ovat olleet samalla esillä. Kaupunginhallitus on enemmistön äänin katsonut, että lausunto muodostaa riittävän perusteen pyytää erältä kaupunginhallituksen jäseniltä kuntalain 85 §:n mukainen selitys. Kuntalain 85.2 §:n mukaan kunnanhallituksen *on vaadittava* asianomaiselta selitys, ”jos on syytä epäillä, että luottamushenkilö on toimeensa syyllistynyt virkarikokseen tai muuten menetellyt siinä velvollisuuksiensa vastaisesti”. ”Syytä epäillä” ei ole korkea kynnys, toisin sanoen selityksen pyytämisvelvollisuus aktualisoituu melko helposti. Pitää ottaa huomioon, että selityksen pyytäminen on epäilyn selvittämistä, ei minkään seuraamuksen määräämistä. Saadun selityksen perusteella sitten päätetään, onko aihetta ryhtyä joihinkin jatkotoimenpiteisiin vai ei.

Moittimalla selityspyyntöpäätöksen pohjana ollutta aineistoa puutteelliseksi Backman näyttää epäsuorasti myöntävän, että hänen menettelynsä kaupunginhallituksen kokouksessa 9.11.2020 § 420 on ollut virheellistä, kun päätöksen pohjana ollutta ”tehtyä luottamuksen arviointimuistiota” ei ole toimitettu kaikkien kaupunginhallituksen jäsenten käyttöön.

Backmanin selityksessä on toistettu hallintoprosessilain perusteluja siltä osin kuin niissä on todettu, että viranomaisen ei voi esimerkiksi esittää pelkästään omaa kantaansa tukevaa selvitystä, jos sillä on

käytettävissään myös muunlaista selvitystä. Backmanin mielestä ”[k]aupunginhallituksen 22.2.2021 § 72 [siis § 74] osalta on esitetty pelkästään yhtä kantaa tukeva selvitys, vaikka käytettävissä olisi ollut myös muunlaista selvitystä esim. varsinaisilta kunnallisoikeuden asiantuntijoilta. Tältä osin kaupunginhallituksen 22.2.2021 § 72 valmistelu ja päätös on em. hallintoprosessilain 37.7 § [Backman tarkoittaa 37.3 §:ää] vastainen.”

Ensinnäkin selityksessä viitattu hallintoprosessilain 37 § koskee oikeudenkäyntiä ja siinä viranomaisen ja asianosaisen välistä suhdetta tilanteessa, jossa viranomaisen päätöksestä on tehty valitus. Nyt ei ollut kyse sellaisesta. Sanotusta huolimatta asianmukaiseen päätöksen valmisteluun kuuluu hallinnossa muutoinkin, että relevanttia aineistoa ei jätetä tuomatta esiin.

En kuitenkaan voi välttyä ajatukselta, että Backmanille on tässä kohdassa sattunut ilmeinen väärinkäsitys. Backman moittii menettelyä toteamalla edellä jo siteeratun lisäksi, että ”[k]aupunginhallituksen päätöksen perusteena on käytetty yksipuolisesti Pekka Viljasen lausuntoa.”

Tässä tapauksessa kaupunginhallituksen esittelijällä ei tietääkseni ole ollut käytettävissään muun suuntaista selvitystä kuin minun lausuntoni. Moite olisi aiheellinen, jos kaupunginhallituksen esittelijän hallussa olisi ollut vastakkaiseen suuntaan puhuvaa selvitystä, mutta se olisi jätetty tuomatta päätöksentekijöiden tietoon. Se, että ei ole hankittu enempää asiantuntijalausuntoja, ei ole osoitus siitä, että viranomainen olisi esittänyt ”pelkästään omaa kantaansa tukevaa selvitystä”. Jos hankitussa lausunnossa on vakuuttavasti osoitettu, että tietty menettely on virheellistä, ei ole asiallista syytä hankkia siitä enää lisää lausuntoja. Se, että lausuntoja on hankittu vain yksi, ei ole osoitus päätöksenteon pohjana olleen aineiston yksipuolisuudesta, sillä lausunnon sisältö on ratkaiseva. Olisiko asian esittelijä välttynyt Backmanin esittämältä yksipuolisuusväitteeltä vain siten, että olisi pyytänyt joltakulta muulta toisen lausunnon nimomaisin ohjeistuksin, että siitä tulee ilmetä päinvastainen kanta kuin Viljasen lausunnossa on esitetty?

Olisikohan niin, että Backmanille olisi riittänyt vain yksikin lausunto, kunhan se olisi ollut sen sisältöinen, että hänen menettelyssään ei ole ollut virheitä? Vaikuttaa siltä, että Backman edustaa näkemystä, johon asiantuntijat joutuvat aika ajoin törmäämään: Lausunto on huono ja lausunnon antaja osaamaton, jos lausunto ei ole asianomaisen toiveiden mukainen. Päinvastaisessa tapauksessa lausunto on hyvä ja lausunnon antaja pätevä asiantuntija.

Edellä olen jo siteerannut Backmanin selityksestä kohtaa, jossa hän epäsuorasti kyseenalaistaa asiantuntemukseni katsoessaan, että käytettävissä olisi ollut myös muunlaista selvitystä esim. ”varsinaisilta kunnallisoikeuden asiantuntijoilta”. Vastaava asiantuntemukseni kyseenalaistaminen toistuu selityksessä myöhemmin, kun Backman ilmoittaa jättävänsä selityksen antamisen lausunnossani olevasta

yleisluonteisesta luottamushenkilöiden rikosoikeudellista vastuuta koskevasta osasta ”oikeustieteellisen tutkimuksen ja tuomioistuinlaitoksen varsinaisten asiantuntijoiden käsiin”.

Backman on selityksessään kiistänyt asiantuntemukseni myös suoraan: ”Eläkkeellä olevan professori Pekka Viljasen asiantuntijalausuntoa ei voine em. huomioiden pitää Savonlinnakaan luottamushenkilöiden osalta asiantuntevana, vaan pikemminkin kunnallisoikeutta lähemmin tuntemattomana johdonmuokaisena vääränä tulkintana kunnan luottamushenkilöiden ja johtavan virkamiehen välisestä suhteesta. Kittilä tapaukseen Viljanen perehtyi useita vuosia perusteellisesti, Savonlinnan osalta lyhyen aikaa pin-tapulisesti. Siltäkin osin lausunnon painoarvo todisteluna on hyvin heikko.”

Edelleen Backman on selityksessään moittinut minua siitäkin, että en hänen mukaansa tuonut esille, että ”Viljasen muistion lukuisat todistusaineistona käytetyt viittaukset em. Kittilän tapaukseen ovat Lapin käräjäoikeuden päätöksenkin mukaisesti perusteettomia”, vaikka olen ollut tietoinen tuosta käräjäoikeuden 28.6.2019 antamasta tuomiosta.

Backman on käytännössä jättänyt antamatta selityksen omasta toiminnastaan ja keskittynyt viemään keskustelun asiasta täysin sivuraiteille pyrkien saattamaan minut asiantuntijalausunnon antajana arveluttavaan valoon. Koska Backmanin väitteet ovat poikkeuksellisen kovia ja perusteettomia, lienee syytä kommentoida niitä lyhyesti.

Minulta pyydettiin lausuntoa kaupunginhallituksen päätöksenteosta nimenomaan virkavastuun asiantuntijana.¹ Väittelin oikeustieteen tohtoriksi virkarikoksista vuonna 1984 ja olen sen jälkeenkin työskennellyt virkavastuukysymysten parissa laajalti ja kirjoittanut virkarikoksista tietävästi enemmän kuin yksikään toinen oikeusoppinut Suomessa. Kun virkarikokset ja virkavastuuta koskevat pohdinnat liittyvät julkiseen vallankäyttöön ja julkisten viranomaisten toimintaan, on tietenkin selvää, että näihin kysymyksiin perehdyttäessä on tunnettava julkisia viranomaisia koskeva lainsäädäntö, muiden muassa hallintolaki ja kuntalaki. Esimerkiksi virka-aseman väärinkäyttämisessä (RL 40:7) on kyse ”säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuuden” rikkomisesta. Muiden muassa äsken mainitut lait sisältävät sellaisia säännöksiä.

En ryhdy tässä avaamaan CV:täni laajemmin, mutta mainittakoon nyt kuitenkin, että olen vuosikymmenten varrella ollut kuultavana asiantuntijana eduskunnan useissa valiokunnissa. Perustuslakivaliokunnassa olen ollut kuultavana vuosina 1993 – 2020 muun muassa kolmessa ministerivastuuta koskevassa

¹ Hallintojohtaja-kaupunginlakimies Rasimuksen ensimmäinen lausuntopyyntöä koskenut yhteydenotto oli seuraavanlainen (sähköpostiviesti 16.12.2020): ”Haluaisin keskustella mahdollisuudesta, että voisitte tehdä Savonlinnan kaupungille selvityksen kaupunginhallituksen jäsenten virkavastuusta kaupunginhallituksessa käsiteltyjen asioiden sekä päätösten perusteella. Mielelläni kerron teille puhelimitse tarkemmin asiasta.”

asiassa nimenomaan virkavastuu- ja virkarikoskysymysten asiantuntijana. Pidän Backmanin kommentointia roolistani lausunnon antajana melkoisena riman alituksena.

Mitä tulee Backmanin väitteisiin tapaus Kittilään liittyen, olen lausunnossani selvästi maininnut (s. 7, alaviite 9), että Lapin käräjäoikeus hylkäsi kaikki syytteet. Siitä käy myös ilmi, ettei tuomio ole lainvoimainen ja että hovioikeuden tuomio annettaneen kevään 2021 aikana. Oikeustieteelliseen tutkimukseen kuuluu keskeisesti myös tuomioistuinten, erityisesti merkittävimpien eli korkeimman oikeuden ratkaisujen kritisointi. Miksei siis voisi arvostella myös alemmanasteisen tuomioistuimen ratkaisua? Asia-argumentit ratkaisevat, ei se, että kyseessä on tuomioistuimen kannanotto. Lapin käräjäoikeuden tuomiosta kiinnostuneille suosittelen tutustumista itse tuomioon ja siitä Kittilän laki -teoksessa (s. 314-342 ja 382-386) sanottuun. Sen jälkeen itse kukin voi arvioida, oliko tuomio hyvin perusteltu vai ei. Lapin käräjäoikeuden tuomiota ovat julkisuudessa kommentoineet myös hallinto-oikeuden professori emeritus Olli Mäenpää (Suomen Kuvalehti 27/2019) sekä rikosoikeuden professori emerita Terttu Utriainen (Helsingin Sanomat, vieraskynä, 25.10.2019), kumpikin tuomiota ankarasti kritisoiden. Mutta nyt ei ole kyse menettelystä Kittilässä vaan Savonlinnassa.

Mitä sitten tulee Backmanin moitteisiin siitä, että olen perehtynyt Savonlinnan tapaukseen ”lyhyen aikaa pintapuolisesti”, totean, että samat lait ovat voimassa niin Kittilässä kuin Savonlinnassakin. Siksi tietyn menettelyn mahdollisen virheellisyyden arviointi ei edellytä mitään paikallistuntemusta. Olen arvioinut Savonlinnan tapahtumia Suomen lain kannalta siltä pohjalta, mitä pöytäkirjoista ja muutamasta lausunnossani mainitusta asiakirjasta ilmenee, ja luottamushenkilöiden virkavastuuta olen selvittänyt niin ikään Suomen lain kannalta väittämättä mitään kenenkään syyllistymisestä virkarikokseen. Lausunnossani en ole myöskään esittänyt minkäänlaista suositusta siitä, olisiko Savonlinnassa syytä ryhtyä rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin kyseisessä asiassa vai ei. Sen olen jättänyt täysin tietoisesti kaupungin omien päättäjiä ratkaistavaksi.

Kukaan ei ole kiistänyt sitä, että ylin päätäntävalta kunnissa kuuluu viime kädessä luottamuselimille, ei virkamiehille. En ole missään vaiheessa sivuuttanut tuota kuntalakiin perustuvaa tosiasiaa. Päinvastoin olen sen maininnut antamani lausunnon viimeisessä kappaleessa sivulla 10. Mutta olen korostanut sitä, että päätösvaltaa on käytettävä lain mukaisesti, ja tämä vaatimus koskee myös luottamushenkilöistä koostuvia päätöksentekuelimiä. Kenenkään valta ei ole rajatonta, ja useimmat myöntänevät, että valtaan kuuluu myös vastuu – ja pitääkin kuulua. Muistutan myös perustuslain 2.3 §:ssä säädetystä, kunnallisia luottamushenkilöitäkin koskevasta oikeusvaltioperiaatteesta: ”Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.”

Backman on todennut selityksessään myös, että ”Savonlinnassa rikosoikeudellista vastuuta perätään nyt muotovirheiden eli hallinnollisten, eikä rikosoikeudellisten syiden perusteella.”

Tällä Backman lienee tarkoittanut, että ”muotovirheet”, joista olisi ehkä parempi käyttää nimitystä menettelyvirheet, eivät kuuluisi rikosoikeudellisen virkavastuun piiriin. Olen lausunnossani tuonut esille lain säännökset, jotka kiistatta osoittavat, että rikosoikeudellinen virkavastuu koskee myös julkista luottamustehtävää hoitavia henkilöitä. Mistä ilmenee, että menettelyvirheet on suljettu sen ulkopuolelle? Eimistään. Kokonaan eri asia sitten on, onko menettelyvirheen johdosta, ottaen huomioon muun muassa siitä mahdollisesti aiheutunut vahinko tai vahingon aiheutumatta jääminen, asiallisesti perusteltua ryhtyä rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin. On myös huomattava, että RL 40:9-10:ssä tarkoitettut virkavelvollisuuden tahalliset ja tuottamukselliset rikkomiset eivät ole virkarikoksia lainkaan, jos tekoa on kokonaisuutena arvostellen pidettävä vähäisenä. Muistutan edelleen, että en ole lausunnossani ottanut kantaa siihen, onko Savonlinnassa syytä ryhtyä kyseisessä asiassa rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin vai ei.

Backman katsoo selityksessään myös, että ” Viljanen yhdistää myös virheellisesti ja perusteettomasti 9.11.2020 kaupunginhallituksen § 420 käsittelyn ja 30.11.2020 kaupunginvaltuustossa tehdyn aloitteen tilapäisen valiokunnan asettamisesta”.

Minuun kohdistettu moite on tältäkin osin perusteeton. Päätöksessä 9.11.2020 on nojaututtu – siinänsä virheellisesti – kuntalain 42 §:ään. Se tähtää menettelyyn, jolla kunnanjohtaja siirtyy pois tehtävistään. Kun hanke ei onnistunut, eräät valtuutetut tekivät aloitteen tilapäisen valiokunnan asettamisesta valmistelevaan kaupunginjohtajan irtisanomista kuntalain 43 §:n mukaisesti. Molemmat hankkeet siis tähtäsivät kaupunginjohtajasta eroon pääsemiseen. Sillä, että hankkeisiin osallistuivat osaksi eri henkilöt, vaikkakin pääosin samat, ei poista sitä ilmeistä tosiasiaa, että molemmat hankkeet tähtäsivät samaan lopputulokseen.

Vielä Backman on selityksessään huomauttanut, että ”kaupunginhallituksen minulle osoittama selityspyyntö on Hallintolain 33 § vastainen seuraavilta osin: ’Asianosaiselle on ilmoitettava, ettei määräajan noudattamatta jättäminen estä asian ratkaisemista.’”

Tuollainen ilmoitusvelvollisuus on säädetty kuultavan oikeusturvan varmistamiseksi, toisin sanoen, jotta hän tietää, mitä voi seurata, jos ei anna pyydettyä selitystä. Sellaisen henkilön kannalta, joka kuitenkin on määräajassa antanut pyydetyn selityksen, ilmoituksen laiminlyönnillä ei ole merkitystä. Sellaisen kannalta, joka ei ole antanut pyydettyä selitystä, ilmoituksen laiminlyönti merkitsee nähdäkseni sitä, että häntä kohtaan ei voida ryhtyä toimenpiteisiin. Hänelle tulee ensin varata uusi tilaisuus antaa selityksensä ja ilmoittaa siinä edellä tarkoitettu uhka.

Lopuksi totean, että Backmanin olisi tullut antaa selitys sille, miksi hän itse toimi niin kuin toimi siinä asiassa, jota lausunnossani käsittelin, ja erityisesti niiltä osin kuin katsoin muiden muassa selityksen antajan menetelleen virheellisesti. Juuri siihen Backman on jättänyt selityksen antamatta. Sitä vastoin hän on keskittynyt etsimään virheitä muiden toiminnasta.

Ari Silvennoisen selitys: Silvennoinen on ilmoittanut yhtyvän kaikilta osin Backmanin antamaan lausuntoon, joten minun ei ole tarpeen kommentoida sitä enempää.

Eija Stenbergin selitys: Stenberg yhtyy selityksessään Backmanin selityksessä esitettyyn siltä osin kuin siinä on esitetty lausuntoani koskevia seikkoja. Viitaan näin ollen siihen, mitä olen edellä todennut Backmanin selitystä kommentoidessani. Stenbergkin näyttää lisäksi halunneen kyseenalaistaa asiantunteukseni mm. ”epäluottamustilanteiden käsittelystä”. Tyydyn viittaamaan lausunnossani mainitsemaani teokseen Kittilän laki, jossa olen yhdessä kirjan toisen kirjoittajan kanssa käsitellyt varsin perusteellisesti kunnanjohtajan epäluottamustilannetta.

Muutoin Stenbergin selitys antaa minulle aiheen kommentoida vain siltä osin kuin hän toteaa, että ”[r]ikosoikeudellisilla toimenpiteillä uhkaaminen on täysin vastuutonta, kun kyseessä on toimielimen tekemät päätökset.” Mikäli Stenberg on tarkoittanut väittää, että minä olen uhannut rikosoikeudellisilla toimenpiteillä, niin väite on väärä, kuten lausunnostani ilmenee. Luottamushenkilöiden rikosoikeudellisen virkavastuu on kiistaton tosiasia, jonka olen tuonut lausunnossani esille. Tosiasioiden kertominen ei ole uhkaamista. Niin ikään olen lausunnossani selvästi tuonut esille, että en siinä väitä kenenkään syylistyneen rikokseen.

Itse asiassa Stenberg menee oman selityksensä lopussa pitemmälle ilmoituksellaan ”Varaan kuitenkin itselleni mahdollisuuden ryhtyä toimenpiteisiin kaupunginhallituksen päätöksen esittelyyn ja käsittelyyn liittyviin edellä mainittuihin virheellisyyksiin ja jopa laittomuuksiin.” Vastaavanlaisen varauksen ovat selityksissään tehneet myös Sanna Metsälä ja Seija Puputti. Toimenpiteisiin ryhtymiseen heillä on mahdollisuus ilman mitään ”varaamistakin”. Tuollainen varaamisilmoitus onkin ymmärrettävissä muistutukseksi tyyliin ”jos tästä seuraa minulle jotakin, niin ryhdyn itse vastatoimiin”. Selvyiden vuoksi totean, ettei tuollaisessa muistuttamisessa ole mitään lainvastaista. Ratkaisevaa on se, millaisia ovat ne toimenpiteet, joihin asianomainen ryhtyy, jos ryhtyy. Toimenpiteisiin ryhtymistä harkittaessa kannattaa muistaa muun muassa, että väärän ilmiannon tekeminen on rangaistavaa (RL 15:6).

Väittämänsä rikosoikeudellisilla toimenpiteillä uhkaamista Stenberg on pitänyt vastuuttomana, ”kun kyseessä on toimielimen tekemät päätökset”. Mikäli Stenberg on tällä tarkoittanut, että toimielimen päätöksistä ei olisi ylipäänsä mahdollista seurata rikosoikeudellista vastuuta, niin totean hänen olevan yksiselitteisesti väärässä. Viitaan lausunnossani esittämäni. Toimielimen päätökset ovat aina enemmistön päätöksiä (tai jopa yksimielisiä). Samoin ovat ne päätökset, jotka hallinto-oikeus kumoaa, kun

joku on niistä valittanut. Kumoaminen tarkoittaa, että enemmistö on tehnyt virheen tavalla tai toisella. Enemmistö ei ole aina oikeassa.

Stenberg on myös esittänyt väitteen, että ”kaupunginhallitus on ollut jäävi 22.2.2021 § 72 [p.o. 74]”. Hän ei ole esittänyt väitteelleen mitään perusteluja. Jääviyden täytyy aina perustua lakiin. Käytettävissäni olleesta aineistosta en ole havainnut mitään jääviysperustetta.

Stenbergin selityksen viimeisen tekstikappaleen osalta viittaan siihen, mitä olen edellä Backmanin selitystä kommentoidessani todennut kuntalain 85 §:stä.

Sanna Metsälän selitys: Metsälä on arvostellut lausunnon pyytämistä minulta, antamaani lausuntoa, asiantuntemustani ja selityspyynnön yksilöintiä vastaavaan tapaan kuin Backman. Viittaan näin ollen edellä Backmanin selityksestä antamiini kommentteihin.

Metsälä on kertonut laajahkosti, miten kaupunginjohtajan luottamuksen selvittämishankkeessa, jota minulta pyydetty lausunto koski, oli tarkoitus edetä. Totean vain, että kaikki Metsälän selitykseensä kirjaamat asiat eivät näy kaupunginhallituksen pöytäkirjoista eivätkä muistakaan käytettävissäni olleista asiakirjoista, joten minulla ei ole aihetta kommentoida Metsälän selitystä noilta osin.

Siltä osin kuin Metsälä on selityksessään käsitellyt rikosoikeudellista virkavastuuta, viittaan siihen, mitä olen todennut Backmanin selitystä kommentoidessani. Lisäksi kiinnitän huomiota pariin seikkaan: Metsälä antaa ymmärtää, että ryhtyessään kaupunginjohtajaksi Laineen on täytynyt tiedostaa, että voi joutua luottamuksen arviointiprosessiin. Tämä pitää tietenkin paikkansa. Mutta keskeistä on, että sen prosessin pitää olla lain mukainen. Se on se ydinkysymys, jonka vuoksi minulta pyydettiin lausunto ja jonka vuoksi sittemmin on pyydetty ne selitykset, joita tässä asiakirjassa kommentoin. Jokainen ymmärtää, että virkasuhteen irtisanominen aiheuttaa irtisanotulle vahinkoa ansiotulojen menetyksen muodossa. Se on kuitenkin hyväksyttävää, jos irtisanominen on laillinen. Mutta *jos* kaupunginjohtaja irtisanottaisiin kuntalain 43 §:ään nojautuen *lainvastaisin perustein*, hänelle aiheutettaisiin sellaista vahinkoa, jota rikoslain 40 luvun 7 §:ssä tarkoitetaan. Täytyisivätkö samalla kaikki muutkin tuossa pykälässä säädetyt rangaistavuuden edellytykset, on asia, johon minun ei ole tarpeen ottaa kantaa, koska en lausunnossani ottanut kantaa siihen, onko joku syylistynyt rikokseen vai ei. Lausunnossanikin käsittelin luottamushenkilöiden rikosoikeudellista virkavastuuta vain yleisellä tasolla ja esittämällä joitakin periaatteellisia esimerkkejä, joissa vastuu voisi toteutua.

Metsälä toteaa selityksessään myös, että ”[l]uottamushenkilöitä kohtaan esitetty syyllisyysolettama on täysin liioiteltu ja lakiin perustumaton.” Terminä ”syyllisyysolettama” viittaa rikosoikeuteen. Lain mukainen oletama on päinvastoin syyttömyysolettama. En ole havainnut, että tämä olisi kyseessä olevassa

prosessissa käännetty tosiasiaa syyllisyysolettamaksi. Myöskään minun lausunnossani ei mikään viittaa syyllisyysolettamaan.

Lienee vielä paikallaan huomauttaa, että lainvastaisuus ei ole sama asia kuin rikos. Näin ollen jonkin menettelyn toteaminen lain vastaiseksi *ei tarkoita* samalla väitettä siitä, että menettelyyn osallistuneet ovat syylistyneet rikokseen.

Metsälä on myös katsonut, että ”kaupunginhallitus kokonaisuudessaan on esteellinen käsittelemään tätä asiaa.” Väite on perustelematon, joten viittaa siihen, mitä edellä totesin Stenbergin esittämästä jääviysväitteestä.

Seija Puputin selvitys: Puputti on selityksessään yhtynyt kaikkeen siihen, mitä Backmanin selityksessä on esitetty, joten näiltä osin viittaa Backmanin selityksestä antamiini kommentteihin. Muilta osin Puputin selitys koskee kaupunginhallituksen päätökseen 22.2.2021 § 72 [p. o. § 74] Juha Kukkosen esityksestä tullutta täydennystä. Lausunnossanikaan en ottanut kantaa siihen, kenen väite jostakin asiasta tai sanomisesta pitää paikkansa ja kenen ei. Otin kantaa vain asiakirjoista ilmeneviin seikkoihin. Näin ollen Puputin selvitys ei anna aihetta enempiin kommentteihin.

Yhteenvetona kommentoitavikseni toimitetuista selityksistä totean vielä – ja tämä koskee aivan erityisesti Anja Backmanin ja hänen näkemyksiinsä yhtyneiden antamia selityksiä: Selityksissä on keskittyty lähinnä esittämään väitteitä toisten, kuten hallintojohtaja-kaupunginlakimies Rasimuksen ja kaupunginhallituksen enemmistön menettelyn virheellisyydestä sekä minun asiantuntemattomuudestani. Kukaan ei tietenkään ole erehtymätön, mutta toistan tässä ikivanhan 15. tuomarinohjeen, jonka aikoinaan valitsin väitöskirjani motoksi: ”Paha tapa älköön ketään auttako, se on: ei kukaan voi asiaansa sillä auttaa, että sanoo monta olevan, jotka tekevät samoin kuin hän on tehnyt, koska se, mitä hän tehnyt on, havaitaan olevan vastoin lakia.”

Selityksissä on myös paikka paikoin tulkittu väärin sitä, mitä olen lausunnossani kirjoittanut tai kirjoittamallani tarkoittanut. Siksi on paikallaan muistuttaa aikoinaan Tampereen yliopiston viestinnän professorina toimineen Osmo A. Wiion viestintälaista n:o 3: ”On olemassa aina joku, joka tietää sinua itseäsi paremmin, mitä olet sanomallasi tarkoittanut.” – Siis väittää tietävänsä.

Kaikille on varmasti tuttu sanonta ”hyökkäys on paras puolustus”. Aina ei suinkaan näin ole, sen Backmanin selityskin hyvin osoittaa. Olisi kaikin puolin eduksi, jos jokainen sisäistäisi arvostetun presidentin J. K. Paasikiven sanat, jotka hän lausui itsenäisyyspäivänä 1944: ”Kaiken viisauden alku on tosiasioiden tunnustaminen.” Noilla sanoilla Paasikivi opetti suomalaisille ulkopoliitiikan perusasioita muutamia kausia jatkosodan päättymisen jälkeen, mutta sama viisaus sopii erinomaisesti myös tähän yhteyteen.

Kun hallintojohtaja-kaupunginlakimies Rasimus ennen joulua 2020 tiedusteli minulta, olenko periaatteessa halukas antamaan lausunnon Savonlinnan kaupunginjohtajan luottamuksen selvittämisprosessista, varoitin häntä, tietämättä tuossa vaiheessa vielä mitään tapauksen yksityiskohdista, että *jos* lausuntoni tulisi olemaan hankkeeseen osallistuneiden kannalta kielteinen, hän (siis Rasimus) tulisi saamaan moitteita lausuntoni hankkimisesta. Sanoin myös, että tuollaisessa mahdollisessa tilanteessa minua tulaa arvostelemaan ankarasti samojen tahojen toimesta. Osuin arveluissani oikeaan. Se on murheellista. Tosiasioiden tunnustaminen näyttää olevan monille ylivoimaista.

Koska asiat näyttävät saaduista selityksistä päätellen olevan menossa aina vain enemmän solmuun, annan nyt vahvan suosituksen: Tunnustettakoon tosiasiat ja toimittakoon vain niiden pohjalta. On varmasti kaikkien etu, etteivät Savonlinnan kaupungin hallinto ja päätöksenteko ajaudu samanlaiseen tilaan kuin missä Kittilän kunnan hallinto ja päätöksenteko ovat olleet jo yli seitsemän vuotta.

Helsingissä 18.3.2021

Pekka Viljanen

rikos- ja prosessioikeuden professori emeritus, OTT, VT